

בס"ד - י"ב אדר תשע"ב לפ"ק
לכבוד העורך החשוב שליט"א
נא לפרסם מה שמצאתי לחשוף בענין "שלוחי מצוה אינן ניזוקין", "שומר מצוה לא ידע דבר רע"
המובא בסידור תיקון שבת להרב משה מזאלישין ז"ל והעתיקו בספר מנחת שבת ובספר קהלת יו"ט.
בכבוד והוקרה,
שלמה לערנער

הנה בשנת תשל"ה לפ"ק העצל"ט, אירע תאונת דרכים לנוסעים לאיזה דבר מצוה בעיר נו יארק, והאנשים ניצלו עם פצעים קלים. לאחר שחזרו אמר להם אחד מחבריהם, לכאורה יש להקשות, הלא אתם הייתם בדרך לדבר מצוה "ושלוחי מצוה אינן ניזוקין"? אבל יש לי תירוץ ע"ז ממה ששמעתי מהרב מפאטיק ז"ל (מחבר ס' בית אהרן), "ענין נכון מאוד" בשם ס' מנחת שבת (בורשטין-שיטאווא) על קיצור שו"ע (ראה למטה). וזה תוכן הדברים - **ראיתי בע"ש** בשם האר"י ז"ל, וכו' "ואם לפעמים אנו רואים שנחלש ממצוה **כבר תירץ הר"ח**, וכו', **ובמקום אחר תירץ ענין נכון מאוד**, אדרבא מחסדי חסדים עושה השי"ת בכיוון בשעת המצוה כדי שיהיה העונש הנגזר עליו קל מאוד" עכ"ל וזה נכון מאוד - עכת"ד.

קיצור שיער הלכות שבת סימן ע"ב
[נח] ירחיק כל נפשו בחטין (ר"ס) [נע] ויטבול [ס] את עצמו
מנחת שבת [ס] א"ע
במקום. ראיתי בע"ש בשם האר"י ז"ל ח"ל
לכל יתרו של בטבילת מקוה ובפרט לכבוד שבת
ויקרב עליו כעת לכבוד ה'. ואם קלם בני אדם
שייטס אומרים שאולי יחלש ממקוה קרע שקר
כוא כי כבר אמרו רז"ל שלוחי מצוה אינם
ניזוקים ואם לפעמים אנו רואים שנחלש ממנו
כבר תירץ הק' הר"ח שמסתמא היו בו פניות
ומחשבות זרות או שלא לשמה בעת עשיית
המצוה הריא ובמקום אחר תירץ ענין נכון
מאוד כי אם יקרע לפעמים איזה הפסד בחור
דבר מצוה אדרבא זה מחסדי חסדים מהשם
יסביר. כי השם יודע שאדם זה כפי עונותיו
עשה מחויב לעונש גדול וא"ל לו לעמוד בו
ע"כ עושה השי"ת בכיוון ושולח עליו העונש על
פניות בשעת עשייתו איזה מצוה כדי שיסיק
העונש קל מאוד כי המנוח ענין עליו אבל אם
היה העונש בעת אחר היה, יך להיות העונש
חמור כפי ערך עונותיו עכ"ל חס נכון מאוד:

ויש כאן דברים סתומים בספר מנחת שבת,
מש"כ - ראיתי "בע"ש",
לאיזה ספר כוון המנחת שבת?

ראה למטה מספר קהלת יו"ט (בראנשפיגל),
(על ס' זכרו תורת משה מבעל חיי אדם),
דהעתיק זה מסידור דרך החיים,
בע"ש = בעניני שבת.

זכרו תורת משה

קהלת יו"ט

דף ל"א

ובסידור דה"ח בענין שבת וז"ל, כל יתרו של בטבילת מקוה ובפרט לכבוד שבת,
ואם קצת ב"א שוטים אומרים
שאולי יחלש ממקוה קרה, שקר הוא כי כבר אמרו רז"ל שלוחי מצוה אינן
ניזוקין, ואם לפעמים אנו רואים שנחלש בעת עשיית המצוה או שניזק, כבר
תירץ הק' הראשית חכמה, שמסתמא היו בו פניות בעת עשיית המצוה, במקום
אחר תירץ ענין נכון מאד כי זה מחסדי ד' כי ה' יודע שאדם זה כפי עבירותיו
שעשה מחויב לעונש גדול וא"ל לעמוד בו ע"כ שולח העונש בכיוון בעת עשיית
איזה מצוה, כדי שיהי עונש קל, כי המצוה מגינה עליו וזה נכון מאד, עכ"ל רע"י

1

ודע דהמקור הראשון למאמרים מ' עניני שבת הנדפס באיזה טופסים מסידורי דרך החיים, הועתק,
מ'סידור תיקון שבת - תקפ"ז. וורשה - לקוטים יקרים מעניני שבת אספם הרב משה מזאלישין ז"ל.
הסידור הנ"ל (ראה למטה) נדפס בהסכמות הרב ר' עקיבא איגר ז"ל, הרב ר' אפרים זלמן מרגליות ז"ל
והרב ר' אלעזר לוו ז"ל — בעל שערי דעה ושו"ת שמן רוקח.

סידור דרך החיים עם תיקון שבת
דפוס וורשה - תרכ"ו

(כא) **עניני שבת** דף קנ"ה ע"ב
של (הבה) ואם קלם בני אדם שוטים אומרים שאולי
יחלש ממקוה קרה שקר הוא כי כבר אמרו רז"ל שלוחי מצוה אינן
ניזוקין ואם לפעמים אנו רואים שנחלש
ממנו או שניזק כבר תירץ הק' הר"ח שמסתמא
היה בו כוונה ומ"ל שלא לשמה בעת עשיית המצוה
הוא. ובמקום אחר תירץ ענין נכון מאד כי אם
יקרע לפעמים אחד איזה הפסד בחור דבר מצוה
אדרבא זה מחסדי חסדים מהש"י כי ה' יודע שאדם
זה כפי עונותיו שעשה מחויב לעונש גדול וא"ל
לעמוד בו ע"כ עושה השי"ת בכיוון ושולח עליו
העונש על פניות בשעת עשיית איזה מצוה כדי
שיסיק העונש קל מאד כי המנוח ענין עליו אבל אם
היה העונש בעת אחר היה לריק להיות העונש יחור
המור כפי ערך עונותיו וזה נכון מאוד: (כב) רביס

וגם בסידור תיקון שבת יש דברים סתומים, מש"כ "ובמקום אחר תירץ" למי מתיחס התירוץ?
מסגנון הלשון משמע דקאי על מש"כ למעלה 'כבר תירץ הק' הר"ח' — ראשי תיבות ר"ח=ראשית חכמה,
אבל לא נמצא תירוץ השני בראשית חכמה! גם סגנון תירוץ הראשון קשה למצוא בר"ח.
אחר זמן רב וחיפוש הרבה שנים, אנה ד' לידך,
ספר אחר מהרב משה מזאלישין ז"ל בעל הסידור תיקון שבת הנ"ל, הכי קרא שמו "משפט צדק"
מיוסד על מאמר רז"ל חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, נדפס עם תהלים בברסלויא תק"ץ.
ושם בח"א אות ש"ג פתח המאמר בשם 'ספר ח"ה', והתירוץ השני מוסב על ס' ח"ה כמו שכתב
שם "והוא ז"ל תירץ" (ראה למטה).

משפט צדק

והמשל ולא תמרוד בה' וככה תהיה כאלם אם יחרפוך אדם חס או יכרך או יגזול או תך וכו'
תשב דבר ותדום וכו': שנ בספר ח"ה קלם בני אדם שוטים (הבאתי בסידור ח"ש) אומרים אם יסגף
אולי ח"ו יחלש שקר הוא כי לריך לבטוח בה' בטחון אמין וחזק מאוד ואם לפעמים אנו רואים שנחלש
אדם מעשיית מצוה לא יקשה הרי ארז"ל שלוחי מצוה אינן ניזוקין כבר תירץ הר"ח כי בודאי עשה המנוח
שלא לשמה או בפניות ונ"ר וכו'. והוא ז"ל תירץ ענין נכון מאוד כי אם יקרע לפעמים אחד
איזה הפסד בחור דבר מצוה הנה אדרבא זה מחסדי חסדים ית' כי הש"י יודע שאדם זה כפי עונותיו
שעשה מחויב לעונש גדול שאי אפשר לעמוד בעונש גדול כזה ע"כ עושה השי"ת בכיוון ושולח עליו העונש
על עונות דוקא בשעת עשייתו איזה מצוה כדי שיסיק העונש קל מאוד משיהיה ראוי להיות כי המנוח
ענין עליו וחלמוד עליו זכות משח"כ אם ה' העונש בעת אחר ה' לריך להיות העונש יתר חמור כפי
ערך עונותיו וזה ענין נכון: שר בס' קול יעקב ארז"ל יאה עניותא לישראל כוורדא סומקא חסוסיא

2

הנה הדברים הללו נמצא בספר חמדת הימים בחודש אלול פרק ב', כדלהלן !

חמדת ימים פ"ב שומר מצוה לא ידע דבר עש

וגם כי חמדה יש לנו לומר כזה וכיוצא
בעניינים ישר כזה כמח נגזר על חותו ה
הישר חוני כנד מלך השר רה"ת' חכמתו ית'
חס יחלה חולי הכוח במקרה הרשות כפס'
נינו ובין המות באין מרפא על כ גזרה
חכמתו ית' להביאו דרך המצוה ההיא חס'
כח סגולת המצוה מנצח ומנילח וחין שטן
וחין פגע רע . וזה מחסד ה' על ירחיו
להביא חוקי ההולך דרך המצוה ההיא וכן
הקש לזה ככל דבר מנו' לשר תעשה ויקר'
לך מקרה רע חסדך בעשותך חיותו חל
תפן הל חסדך מה זחת עשה חלשים לי
וחנכי בדרך נחני ה' לשמור לעשו' מצוה
בי חס תן לבך שהיה רחמי כנח הולך ההר
כנד מלך ונח דרך האת"רים קל שבקלים
וע' נחמר מוסר ה' בני חל תמחם וחל
תק' וז בתכחתו פי' כי המוסר ההולך הולך
כדי שלא תהיה קז ונכרח כנכד מזה כ

1. תירוץ הראשון;

(ראשית חכמה)

ואל האיש האחר הטוען לאמר
כי לא באה חובה זו לאנשי
תשושי כח כדורות הללו פן
יחלו, אף הוא הבל יפצה פיהו
חדל להשכיל להטיב, ובחשך
ילך ובחשך שמו יכוסה, כי
הוא מאמין היות עבדי ה'
עזובים ונטושים תחת מקרה
הטבע וכמסתר פנים מהם ח"ו
וטח מראות עיניו הנאמר
ביראי ה' "הנה עין ה' אל
יראיו למיחלים לחסדו, וכו'.
וגם אם נראה איזה בני אדם
אשר חלו ונחלשו ע"י כך,
הבעל נפש טהורה אל יתלה
במצוה, אלא יתלה באיש
העושה אותה אולי לא הכין
לבו היטב לעבודת יוצרו, וכו'.

2. תירוץ השני ;

(חמדת הימים)

וגם כי אמנה יש
לנו לומר בזה
וכיוצא בעניינים
אשר כזה, שמא
נגזר על אותו
האיש חולי כבד
מאד אשר ראתה
חכמתו יתברך אם
יחלה חולי ההוא
במקרה הרשות,
כפשע בינו ובין
המות באין מרפא.
על כן גזרה חכמתו

יתברך להביאו דרך המצוה ההוא אשר כח סגולת המצוה מגנא
ומצלא ואין שטן ואין פגע רע. וזה מחסד ה' על יראיו,
וכן ההקש לזה ככל דבר מצוה אשר תעשה ויקרה לך
מקרה רע או נזק בעשותך אותו, אל תפן אל און לאמר מה
זאת עשה אלהים לי, ואנכי בדרך נחני ה' לשמור לעשות
מצותיו. כי אם תן לבך שהיה ראוי לבא חולי אחר כבד
מאד, ובא דרך האת"רים קל שבקלים, וכו'.

3

למה שינה הדברים בסידור תיקון שבת דף קנ"ה ע"ב אות כ"א, ולא כתב כמ"ש בס' משפט צדק ?

1. לא פתח המאמר בשם 'בספר ח"ה' ? 2. כתב 'ובמקום אחר תירץ' במקום "והוא ז"ל תירץ" ?

הנה מאחר שנתגלה לי דהרב משה מזאלישין ז"ל הביא ענין זה מספר חמדת הימים, עיינתי במבוא לס' ח"ה
הנדפס מחדש (ע"י הר' צוריאלי) ומצאתי דציין לס' כבוד חכמים – (בקורת ע"ד ספר חמדת הימים לר'
מנחם מענכין ב"ר שלום ז"ל היילפרין), דהעיר דסידור תיקון שבת גם מן הספרים המעתיקים מס' ח"ה. ושם
בס' כבוד חכמים דף ט"ו כתב דבסידור תיקון שבת העתיק קרוב לשני דפין מס' חמדת הימים החל מדף קנ"ה
ע"א דבור המתחיל בס' ח"ה (פוענח בטעות "חיי האדם") עד דף קנ"ו ע"ב דבור המתחיל בס' קנה חכמה.
אשר על כן עד הנה היה הדברים סתומים בסידורי דרך החיים עם תיקון שבת - בחלק עניני שבת, ועכשיו נודע
מהנ"ל דענין שלוחי מצוה בדף קנ"ה ע"ב אות כ"א הנ"ל מוסב למעלה על ד"ה בס' ח"ה והוא חלק משני
דפין הנלקט רובו מס' חמדת הימים - חלק שבת פ"ב דף י' בשינוי לשון. וממילא מובן גם למה שינוי הלשון
וכתב "ובמקום אחר תירץ" ולא כתב כמ"ש בס' משפט צדק " והוא ז"ל תירץ", כיון דזה התירוץ לא
נמצא שם בחלק שבת, והוא נמצא במקום אחר בחודש אלול פ"ב, כנ"ל, ועיין להלן מס' כבוד חכמים.

כבוד חכמים

ואיך יביא אותו הרב הג' משה מזאלישין בעל
המחבר תיקון שבת ברף קנ"ה ע"א דפוס ווארישא
ר"ה בספר חיי האדם כו' ובטעות נכתב חיי האדם
כי היה כתיב נקדש בר"ת ח"ה אשר כוונתו על
חמדת הימים בחלק שעל ש"ב דף י'
וכה רואים אנהנו דהרב ר' משה העתיק כננו קרוב
לשני דפין והוא שמש את גדולי הדבנים החסידים,

בסידור דרך החיים עם תיקון שבת
דפוס וורשה - תרכ"ו בדף קנ"ה,
פוענח בטעות ר"ת ח"ה'
לס' חיי האדם.
ובסידור תיקון שבת דפוס ראשון
וורשה – תקפ"ז דף פ"ח
כתוב רק בר"ת ח"ה,
וכוונתו לס' חמדת הימים.

סידור דרך החיים עם תיקון שבת
דפוס וורשה - תרכ"ו דף קנ"ה

סידור תיקון שבת דפוס ראשון
וורשה – תקפ"ז דף פ"ח

קנה

עניני שבת

כס' חיי האדם ע"ש בלוח - לסבין בעמנו כיום עש"ק
לכבוד ש"ק וילחם פסלם קצרה זו ככוונה
כריני מוכן ואומן לקיים מצ' וסיה כיום כשני וסכינו את

פח

עניני שבת

לפני כל האדם חמדת חולת ברחמי לפי שכן קנה רצון הנורא
בס' ח"ה ע"ש בלוח : לסבין בעמנו כיום עש"ק לכבוד
ש"ק וילחם תפלה קלרה זו ככוונה : הריני מוכן ומומן לקיים מצ'.

ויש לשער דהמדפיסים פוענחו בטעות ר"ת ח"ה' לס' חיי האדם, כיון דלהלן בסידור תיקון שבת ובסידור דרך
החיים דף קע"ג מובא, ליקוטי הל' שבת מספר "חיי אדם".
ומן הראוי לציין דצילום (מחלק עניני שבת לבד) מתוך סידור תפלות נהורא עם דרך החיים הוצאת ווילנא-
תרל"ג, נדפס ונכרך עם ספרי קרבן שבת ו'צלותא דמעלי שבתא, (ע"י חברה המסורה) בשנת תשד"ם, וגם
שם בדף קנ"ה ע"א כתוב בטעות "חיי האדם". וכעת בשבט תשע"ב יצא לאור בעיצוב חדש וברוב פאר והדר
"ספר תיקון שבת", ע"י הר' מנדל פרומן-מזכרת מנישואי בתו של הר' משה פלר; ושם בסוף דף רי"א,
הלשון מתוקן כראוי- 'בס' ח"ה (עיין חמדת הימים פ"ב)'. וגם 'תהלים עם ספר משפט צדק' יצאו לאור
מחדש ברוב פאר והדר, 1. ע"י הר' זאב שניטצער-תש"ס, 2. ע"י הר' מנדל פרומן-מזכרת מנישואי בנו של
הר' משה פלר-תשס"ח; ושם באות ש"ג הנ"ל, עדיין לא פוענחו ר"ת ח"ה' לספר חמדת הימים.

ועוד נתברר דמש"ש " **כבר תירץ הק' הר"ח** " כוונתו על ס' ראשית חכמה , מתוך מה שמציין בס' חמדת הימים - שובבים פרק ב', וז"ל ואולם אם ראה תראה מי שתש כחו ונחלה בעשותו א' מכל אלה. אל תפן אל און לתלות הדבר במצות מעשה התשובה ח"ו כי "שומר מצוה לא ידע דבר רע" בודאי. אלא יש לנו לתלות הדבר על עצמו אולי היה טובל ושרץ בידו, באחת מפניות וכו', כי אז אין התשובה ההיא חשובה לפניו יתברך, ואז בודאי אינו נמלט מפגעי העולם וכו', וכמ"ש החסיד בשער התשובה, וכו' עכ"ל.

ס' ראשית חכמה
שער התשובה פ"ו
ד"ה עוד דע.

**עוד דע כי כל מה שאנו רואים שהמתחיל לעשות
תשובה חס יחננה ימים רלופים ירחק כמו
ואפשר שיחלה הוא מפני שאינו עושה תשובה שלימה
ואז אינו נמלט מפגעי העולם כדכתיב (דברים לח)
הלא על כי אין אלהי בקרבי מלאכי הרעות האלה**

ענין נכון מאוד

ועל אף כי כבר יצאו עוררים על ס' חמדת הימים ואכ"מ , אבל כבר סמך הרב משה מזאלשין ז"ל את ידיו כמה פעמים בספריו על הדברים האלה בלשון "ענין נכון מאוד". וגם הובאו דבריו בסידורי דרך החיים ובעוד ספרים מפורסמים כאשר נוכחתי לדעת דגם העץ יוסף על עין יעקב מביאו.

עין יעקב תולין דף זסיג

**מרצה כדס עולה. אמר רבא בגדל ימין ובניקוף
שני והוא דקאזיל לדבר מצוה אמרו עליו על ר'
עץ יוסף**

ך והוא דקאזיל לדבר מצוה. זה מהסדי סי' כי סי' יודע שאדם זה כפי עונותיו שעשה מחויב
לעשות גדול וא"ל לו לעמוד בו כ"עושה הש"ת ככוון ושולח עליו העונש על עבירות
בשעת עשייתו ואינו מזה כדי שיסי' העונש קל מאד כי המזה חנין פליו . אבל אם
סי' העונש בעת אחר סי' העונש יותר חמור כפי ערך עונותיו (מלאחי) :

הערות

(7)

וכן אמר פעם הרה"ק הרי"ד מבעלזא זצוק"ל

כשנחלה אחד מבני ביתו בשבת, ושאלו אותו דהא
ארו"ל (שבת יב.) שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבוא,
וכאן באה המחלה בשבת גופא. השיב להם
בנ"ל דלכן באה בשבת כדי שלא תהא כ"כ קשה.

וראה זה מצאתי
בספר החשוב "קביעא
וקיימא" דף תכ"ה
הערה ל' דציין
דברים קרובים לזה
מהרה"ק הרי"ד
מבעלזא זצוק"ל.
(נמסרו ע"י בתו
הרבנית ז"ל מאוסטילא)

ויהיו נא אמרינו לרצון ולחיוזוק לאמונת השם יתברך.
שלמה לערנער 718-435-2243